

3322.2025.91.2.25. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/11/27-1.pdf>

6. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими ООН; Конвенція, Угода, Положення від 12.08.1949. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text

7. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року. ООН; Протокол, Міжнародний документ, Правила від 08.06.1977. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text

8. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська Конвенція). ООН; Конвенція, Перелік, Міжнародний документ від 25.06.1998. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-613-6-71>

РОЛЬ ПРОКУРАТУРИ У ЗАХИСТІ СВИДКІВ І ПОТЕРПЛИХ ВІД ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ В УКРАЇНІ

Марусик Костянтин Олександрович

кандидат політичних наук,

асистент кафедри кримінального права,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,

заступник керівника Чернівецької окружної прокуратури,

м. Чернівці, Україна

Повномасштабне вторгнення рф в Україну призвело не лише до загибелі військовослужбовців і цивільного населення, а й масштабних руйнувань критичної та культурної інфраструктури, об'єктів культурної спадщини місцевого, національного і всесвітнього значення, економічних та екологічних збитків. Поряд з цим, значно посилюється рівень порушення російським агресором прав людини та вчинення ним воєнних злочинів. За даними Офісу Генерального прокурора України, станом на початок 2026 року, на території України зафіксовано майже 200 тисяч воєнних злочинів проти наших співвітчизників, кожен з яких не лише відкрите кримінальне провадження та процес розслідування, а й велика кількість постраждалих, що з кожним днем невпинно зростає [5]. Враховуючи вищезазначене

актуалізується потреба у формуванні цілісної державної політики, заснованої на потерпілоорієнтованих підходах, що визнають пріоритет безпеки, поваги і конфіденційності, мінімізації травматизації, співпраці, а не примусу, людяності і емпатії.

Рівень злочинів, скоєних під час російсько-української війни настільки великий, що тисячі жертв опинились в ситуації термінової потреби правового захисту та підтримки з боку держави. Без сумніву, перша лінія контакту з правоохоронними органами – представники Національної поліції та рятувальники Державної служби з надзвичайних ситуацій. Водночас, вагома роль у цих процесах відведена й прокурорам, які покликані приймати важливі рішення в розслідуванні кримінальних проваджень та координувати свої дії з іншими суб'єктами владних повноважень. Від компетентності фахівців, які взаємодіють з потерпілими, значною мірою залежить не лише їх сприйняття процесу правосуддя, а й довіра до системи, в цілому.

Отже, роль прокуратури є ключовою у захисті свідків і потерпілих від воєнних злочинів в Україні, що базується на забезпеченні їх безпеки, прав та участі у кримінальному провадженні. В умовах війни прокуратура фокусується на «людиноцентричному» підході, який мінімізує ретравматизацію, адже *правосуддя розпочинається зі ставлення до потерпілих, їх прав, гідності та благополуччя, що мають бути в центрі уваги на кожному етапі кримінального процесу*. В Офісі Генерального прокурора виникла ідея про створення нового спеціалізованого підрозділу – Координаційного центру підтримки потерпілих і свідків воєнних злочинів (далі – Центр), діяльність якого розпочалася у січні 2024 р. За словами керівниці Центру Вероніки Плотнікової: «Центр – не лише перший елемент запровадженого механізму підтримки, він є продовженням системних реформ, які мають зорієнтувати роботу органів державної влади до людиноцентричних підходів» [3].

Україна стала третьою країною в Європі, де в системі кримінальної юстиції почала діяти спеціалізована державна система підтримки потерпілих і свідків воєнних злочинів, після Хорватії та Боснії і Герцеговини, де подібні структури виникли після завершення бойових дій на їх територіях. Натомість Україна стала першою країною, в якій започатковано важливі реформи з питань підтримки потерпілих і свідків під час воєнного стану [3].

Основна увага Центру зосереджувалася на підтримці потерпілих від воєнних злочинів. Важливим аспектом стало формування та поетапне впровадження механізмів забезпечення супроводу потерпілих впродовж всього процесу кримінального провадження – як від першого звернення до завершення судового розгляду, так і після винесення

вируку. За словами тодішнього Генерального прокурора Андрія Костіна «...на початковому етапі діяльність Центру буде зосереджена на вразливих групах, зокрема, на дітях, людях з інвалідністю, а також на постраждалих та свідках катувань і сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом. У довгостроковій перспективі планується поширення цих послуг на інші регіони України та осіб, які пережили різні види злочинів» [2].

Так, лише за 2024 рік, тобто перший рік роботи, Центр надав допомогу понад 1100 потерпілим. За цей час було створено дев'ять регіональних відділів, насамперед на прифронтових територіях та відкрито хаб Центру у Бучі [4].

Поступово діяльність Центру вийшла за межі лише військових злочинів та поширилася на інші категорії потерпілих і свідків. Задля забезпечення належної організації діяльності органів прокуратури та з метою виконання розділу II Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, схваленого Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023 та керуючись статтею 9 Закону України «Про прокуратуру», Генеральний прокурор підписав наказ від 28.10.2024 № 263 «Про організацію діяльності органів прокуратури з питань підтримки потерпілих і свідків» [7]. Відповідно до наказу, зазначену діяльність доручено організувати та здійснювати як Координаційному центру підтримки потерпілих і свідків, утвореному в складі Офісу Генерального прокурора, так і відповідним спеціалізованим підрозділам в обласних прокуратурах.

У липні 2025 року Генеральний прокурор затвердив «Положення про Координаційний центр підтримки потерпілих і свідків», в якому чітко окреслювалися основні завдання як центрального Центру, так і його регіональних осередків, що відкривалися в різних областях України [6].

У процесі здійснення комплексу заходів та дотримання основних вимог положення про Центр у контексті підтримки потерпілих і свідків визначено й низку основних завдань: «Забезпечення належної комунікації між потерпілими (свідками) та прокурорами у конкретних кримінальних провадженнях, іншими державними органами та установами, міжнародними та національними організаціями, що забезпечують підтримку потерпілих і свідків; надання, відповідно до індивідуально визначених потреб потерпілих і свідків, психологічної, правничої, медичної, гуманітарної допомоги та комплексної соціально-психологічної підтримки, в тому числі шляхом організації направлення до відповідних служб, центрів з надання безоплатної правничої допомоги та неурядових організацій; інформування про доступні

послуги у територіальних громадах щодо можливостей отримання допомоги, зокрема гуманітарної, медичної, в тому числі щодо збереження ментального та репродуктивного здоров'я, тимчасового розміщення (проживання), державних виплат, отримання компенсацій та репарацій за завдану шкоду; консультування щодо ризику та запобігання повторній віктимізації, залякуванню та помсті» [6].

Відповідні структурні підрозділи створювалися і в обласних прокуратурах. 25 лютого 2026 року на офіційному сайті Чернівецької обласної прокуратури було анонсовано про формування відділу з організації підтримки потерпілих і свідків та окреслено його основні завдання. Крім того, оголошувався конкурс на посади начальника відділу і трьох координаторів [1]. Відповідно до наказу Чернівецького обласного прокурора від 14.04.2026 року № 49 було затверджено Положення про новий структурний підрозділ – відділ підтримки потерпілих і свідків. Наразі триває добір кандидатів на вакантні посади.

Отже, Україна робить відповідні кроки задля забезпечення прав потерпілих у кримінальному провадженні з фокусом на потерпілоорієнтовані підходи. Однак, й досі існують виклики, які потребують реагування та змін – як нормативних, так і на рівні практичної діяльності. Процес їх впровадження потребує готовності як безпосередніх, так і дотичних суб'єктів, політичної волі та їх злагодженої кооперації. Важливим є проведення якісних, практично-орієнтованих і регулярних навчань для фахівців, яким належить реалізовувати впроваджені зміни.

Література:

1. Долучайтесь до розвитку системи підтримки потерпілих і свідків. *Офіційний сайт Чернівецької обласної прокуратури*. https://chnr.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_t=rec&id=413296 (дата звернення 1.05.2026).
2. Координаційний центр отримав нове приміщення. *Офіційний сайт Офісу Генерального прокурора України*: <https://gp.gov.ua/ua/posts/koordinaciiiii-centr-pidtrimki-poterpilix-i-svidkiv-otrimav-nove-primishhennya> (дата звернення 29.04.2026).
3. Координаційний центр підтримки потерпілих і свідків воєнних злочинів запустився в новому приміщенні: <https://cs.detector.media/reforms/texts/185844/2024-01-19-koordynatsiynnyu-tsentri-pidtrymky-poterpilykh-i-svidkiv-voiennykh-zlochyniv-zapustyvysya-v-novomu-rygmishchenni> (дата звернення 29.04.2026).
4. Підсумки роботи Координаційного Центру підтримки потерпілих і свідків за 2024 рік. *Офіційний сайт Офісу Генерального прокурора України*. <https://gp.gov.ua/ua/posts/pidsumki-roboti>

koordinaciinogo-centru-pidtrimki-poterpilix-i-svidkiv-za-2024-rik (дата звернення 30.04.2026).

5. Поліція відкрила майже 200 тис. справ воєнних злочинів: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/4091002-policia-vidkrila-majze-200-tisac-sprav-sodo-voennih-zlociniv-rosijskih-vijskovih.html> (дата звернення 30.04.2026).

6. Положення про Координаційний центр підтримки потерпілих і свідків Офісу Генерального прокурора. *Офіційний сайт Генеральної прокуратури України*. https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=270982 (дата звернення 29.04.2026).

7. Про організацію діяльності органів прокуратури з питань підтримки потерпілих і свідків. Офіційний сайт Верховної Ради України: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0263905-24#Text> (дата звернення 30.04.2026).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-613-6-72>

ДО ПИТАННЯ ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПЕРЕВИЩЕННЯ ВІЙСЬКОВОЮ СЛУЖБОВОЮ ОСОБОЮ ВЛАДИ ЧИ СЛУЖБОВИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Мельниченко Владислав Сергійович

*уповноважена особа з питань запобігання та виявлення корупції
у військовій частині А5273
м. Харків, Україна*

Практика кваліфікації кримінальних правопорушень у сфері проходження військової служби свідчить про існування проблем правозастосування й неоднаковість кримінально-правових і процесуальних рішень. Ці проблеми слід пояснити відсутністю постанов Пленуму Верховного Суду України про практику застосування норм, що регулюють відповідальність за військові кримінальні правопорушення, а також через бланкетність диспозицій. У зв'язку з наведеним є потреба в опрацюванні питань кримінальної відповідальності за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ст. 426-1 Кримінального кодексу України «Перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень».